

Rodolf Llorens i Jordana

Catalunya des de l'esquerra

Una lectura moderna i popular
de la Catalunya contemporània

Edició i introducció a cura
de Joan Cuscó i Clarasó

editorial afers
Catarroja – Barcelona – Palma
2005

Índex

Introducció	9
El nou concepte de la Renaixença	29
Política, polítics i polítiques al segle XX	91
Els 14 d'abril	109
Catalunya, poble dissortat. Els catalans, gent sortosa ..	135
Procedència dels textos	171

Introducció

Els textos que conformen aquest volum són un repàs cronològic per la història de la Catalunya contemporània, és a dir, un recorregut per la història, la política i la cultura del país. Un repàs fet a partir d'allò més concret i arrelat en el territori (amb una bona dosi d'ironia i de sarcasme) i arribant fins allò més general. Per tant, els textos del filòsof Rodolf Llorens i Jordana (Vilafranca del Penedès, 1910-Caracas, 1985) són una lectura i una interpretació feta des de l'esquerra i des de la mirada popular. Una lectura i una reflexió en què acció i teoria (l'ideal i la realitat) es troben i coevolucionen per posar-se a primera línia de foc.

De fet, com ell mateix conta en algun moment, la seva reflexió parteix del viure i del voler viure (per això va ser un personatge plenament implicat amb la vida política del seu temps). I és en aquest sentit que diu que vol que llegim les seves obres sabent que és un: «simple transeünt de la nostra història; no com a erudit, sinó com a lector».

Ara bé, dit això, també cal tenir ben clar que ser un «simple» lector vol dir moltes coses. I és que tant els textos, com els fets, com els problemes es fan vius a través de la lectura i de la consegüent interpretació i assimilació que en fa el lector. A través de lectura el lector se sent viu i participa dels fets i de les lectures: en el lector la història és interpretada i recobra el seu alè vital (un alè vital que rebrosta en la praxi).

Catalunya des de l'esquerra

Els textos de Rodolf Llorens que hem recopilat són un recorregut per la seva producció, la qual va sorgir com a síntesi dels seus treballs d'investigació i de la seva activitat política, a través de la qual posava de manifest la seva voluntat de superació del noucentisme de l'Ors. Són un conjunt de treballs basats en l'estudi de personatges, períodes històrics, fets i vivències passades i presents.

A més, constitueixen un recorregut enriquidor per a qual-sevol de nosaltres (lectors d'avui), perquè han estat fets no pas per glorificar o per interès erudit, sinó per comprendre i aprendre. Per això en podem aprendre la importància de l'ús social de la llengua catalana (la necessitat de la seva normalitat més enllà de la normalització com a llengua pròpia i oficial) o que les nacions no són d'una sola peça. I això és així perquè Llorens fa una lectura amb voluntat de comprensió i d'acció, és a dir, una lectura que vol penetrar la complexitat de la realitat i de la història, perquè en la investigació històrica cal anar més enllà dels estudis fragmentaris i parcials (s'ha de fer un esforç de síntesi, i un esforç per fer-la arribar a tothom i no només als especialistes): «En la Història això és funest i només s'aconsegueixen apreciacions falses. No resulta trossejar i aïllar. La història no es pot menjar com una escarxofa, fulla a fulla; sinó que ha d'empassar-se d'una tirada com una purga o com una novel·la apassionant, que de les dues coses participa l'autèntica crònica històrica. El mètode dialèctic —avui tan mastegat— potser no sigui més que això: veure les coses lligades, relacionades, sense separar, en perspectiva». Llorens vol fer una lectura dialèctica o, més ben dit i seguint Ramon Turró, una lectura *tròfica* de la història (de la realitat i de la vida). És a dir, una lectura que en lloc de trossejar la realitat i de fragmentar-la en mònades leibnitzianes sense sentit global, i d'estudiar els seus protagonistes com a personalitats solipsistes (aïllades, excepcionals o dissortades segons quin sigui el punt de mira), ens permeti una veritable comprensió del seu procés. Vol mirar la història com un sistema viu i aprehendre'l com a tal. I és per això que hem volgut usar la paraula «tròfica»,

que, d'altra banda, és un homenatge a qui fou un dels seus autors més estimats.

La visió de Llorens no és la d'una metahistòria o la d'una història idealista. Ans el contrari, és la història de les persones i de la realitat amb totes les seves mancances i totes les seves virtuts. I és que ell vol estudiar la història no pas per veure'n essències indissolubles sinó per entendre-la com a *procés històric* i com a *procés de vida*. Per això són de lectura imprescindible el seu llibre *Com han estat i com som els catalans* (Ariel, 1968) i *La ben nascuda* (Ariel, 1977). I és que la memòria de la nostra història és imprescindible per al present (per a cada present), i per això en parlar del valor pedagògic de la història diu: «Cert que sense oblidar no es podria viure, però nogensmenys no es podria viure sense recordar. (...) Potser el mal dels nostres vells mestres no estava del tot en fer-nos aprendre la lliçó de memòria. Potser bona part del mal era que ens fessin memoritzar les obres més disgustades, ronyoses i inútils, i després ens les fessin recitar sense gust i sense ànima, com un lloro (...). Cal augmentar la memòria fent més viu el nostre interès».

I és per tot plegat que Rodolf Llorens, home d'acció des de la Unió de Rabassaires, l'ERC i el PSUC, com Joan Comorera, pertany a una generació d'intel·lectuals que ja estaven preparats per a fer el salt més enllà del noucentisme orsià. És a dir, que estaven preparats per a donar una perspectiva de Catalunya i del catalanisme des de l'esquerra i cap a l'esquerra (i tenien la voluntat de fer-ho). Una perspectiva i una sensibilitat que trobem explícita a *La ben nascuda* de Llorens (rèplica de *La ben plantada* de l'Ors) i al discurs *L'avi, llibre de l'escola i la llar* de Joan Comorera. Una sensibilitat i una mirada que, seguint les paraules de Sabaté i Mill, definiríem com: «directe, sense categories culturalistes, d'arrel i accent popular, com correspon a un escriptor català del caràcter de Rodolf Llorens, la genealogia del qual, d'acord amb el plantejament maniqueista que avui en diuen de les dues Catalunyes, correspon a la branca dels Robreño, Anselm Clavé, Vidal de Valenciano (Eduard), Frederic Soler (Pitarra), Valentí Almirall, Pèius Gener, Ignasi Iglésies i Ru-siñol, entre altres. Per dir-ho d'un cop, els qui Xènius, per-

donant-los la vida, va batejar amb el nom de 'els primitius'; tots ells homes d'una Catalunya popular d'idees avançades, força tenyida d'anticlericalisme i d'obrerisme, enfront l'altra Catalunya conservadora, montserratina i terratinent.»¹

La visió històrica de Llorens (de la qual aquí en teniu un tast representatiu) no pretén alligonar sinó incitar i mostrar: fer reflexionar i dialogar. I és una visió històrica on retrobareu personatges i fets sovint menystinguts.

El combat per la cultura: la Renaixença

El primer text que reproduïm és un capítol del llibre que Rodolf Llorens va dedicar a l'estudi de l'obra de Josep Ro-breño, el qual, però, va anar molt més enllà de les seves intencions inicials i va esdevenir una reinterpretació global del moviment de la Renaixença. Una reinterpretació necessària per trencar tòpics i per reescriure la història d'una Renaixença que ja havia estat «idealitzada» des del conservadorisme i des del poder (mitjançant tòpics encara vigents avui). De fet, Rodolf Llorens arriba a mostrar com la Renaixença no fou una resurrecció sinó un recobriment que va tenir incidència arreu dels Països Catalans: «Per començar, doncs, hem d'abandonar la taumatúrgia i la idea, que ha esdevingut tòpica, de l'agonia i de la mort. La nostra decadència literària per causes pròpies i externes, fou un crim sense cadàver. Com veurem amb més detall, la lassitud més que letífera fou letífica. Si hi ha hagut eclipsi, sempre fou parcial, però mai total. Es tracta de retornar de la primavera —segons millor expressió de Waloo Frank—, després d'un llarg hivern, en un arbre que, si quedà sense fulles ni flors, no havia perdut mai la saba interior. Es pot parlar d'una passa persistent, d'un non-non d'adults, d'una mala jeia, d'ensopiment, de desgana, de llanguiment, de defallença, de depauperació, de contaminació, d'adulteració, de traïció, que per la constància col·lectiva i un esforç creixent, dins circumstàn-

¹ A. SABATÉ I MILL: «*La ben Nascuda*, quaranta anys després», a *De prop i de lluny*, Edicions El 3 de Vuit, Vilafranca del Penedès: 1994, vol. I, pp. 226-227.